

De Koninklijke Kring voor Heemkunde stelt voor

Van voornaam tot familienaam

Sinds mensenheugenis benoemen mensen de dingen rondom zich. Dat is een van de dingen die ons onderscheidt van de dieren. We gaan zelfs nog een stapje verder. We geven elkaar ook namen. Op die manier kunnen we over de andere mensen praten. Vroeger volstond het om een voornaam te geven, er waren immers bijlange niet zoveel mensen als nu op onze wereld. Een familienaam hadden we nog niet. Maar we hadden wel betekenisvolle namen. Meestal staken onze voorouders zelfs een soort wens in die namen. Zoals je genoemd werd, zo wilden je ouders dat je zou zijn. Nomen est omen, m.a.w. de naam voorspelt wat je zult worden.

We zijn dit stadium ondertussen allang voorbij en mensen geven hun kinderen de meest bizarre namen. Sommigen noemen hun dochter Zoen en hun zoon Euro. Of gewoon Laura Lynn. En wat dacht je van Gypsy, Chanelle, Jazz, O'Neill, Pallieter of Ramses. En anderen zweren dan weer bij een naam zoals Fugitive. In de tijd van het feuilleton Dallas zijn er zelfs J.R.'s en Sue Ellens geboren. Elk zijn meug natuurlijk, maar je zult als kind maar met zo'n naam door het leven gaan. Geef mij dan maar Jef, Pol en Pier.

Helemaal anders is het gesteld met de familienaam. Daar mag je niet kiezen. En da's misschien maar best ook, want anders zouden we nog gekkere combinaties kunnen krijgen.

In de geschiedenis is dat trouwens al gebeurd. Toen Napoleon zijn onderdanen oplegde om een familienaam te nemen, waren de Nederlanders daar niet erg gelukkig mee. Uit protest kozen ze de onnozelse namen. Ze verkeerden namelijk in de waan dat die familienamen slechts een voorbijgaande mode zouden zijn. Het brak hen echter zuur op en dus bleven ze zitten met namen als Pannekoek, Zoetemelk, Naaktgeboren of Stokvis.

In Vlaanderen waren we iets gezagsgetrouwer en we deden precies wat ons werd opgedragen. Zo ontstond er een enorme lappendeken aan familienamen die op de meest verschillende manieren ontstonden. Zo had je namen die naar een plaatsnaam verwezen (zoals van Mechelen). Of naar de naam van de vader (patroniemen zoals Janssens of Peeters). Of gewoon een beroepsnaam (zoals De Backer). Alles was mogelijk. Je kunt dat nalezen in het standaardwerk van Frans Debrabandere die alle familienamen in België bespreekt.

Die namen hebben vaak zelfs een merkwaardige geografische spreiding. Sommige namen vind je massaal in Limburg (zoals Mentens of Ceysens). En de naam van ondergetekende verwijst naar Zuid-West-Vlaanderen. Maar Kontich en Waarloos hebben een heel ander palet aan namen. De *FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie* heeft zo de vijftig meest populaire namen van Kontich en Waarloos op een rijtje gezet. Hier volgt het lijstje.

1 Peeters 224; 2 Janssens 133; 3 Hellemans 115; 4 Jacobs 109; 5 Wouters 91; 6 Claes 84; 7 De Vos 73; 8 Vercammen 69; 9 Cools 68; 10 Verhoeven 67; 11 Verlinden 65; Wuyts 65; 13 Goossens 64; 14 Dom 63; Smets 63; 16 Verschueren 61; 17 Van den Broeck 60; 18 Van Hoof 59; 19 De Haes 58; 20 Aerts 57; Mertens 57; 22 Fierens 56; 23 Maes 54; Op de Beeck 54; Van Reeth 54; 26 Crauwels 53; Van Dessel 53; 28 Lauwers 51; Lemmens 51; 30 Hendrickx 50; 31 Vermeulen 48; 32 Ceulemans 47; De Herdt 47; Van Camp 47; 35 Braeckmans 46; Michiels 46; Torfs 46; Willems 46; 39 De Bruyn 45; De Cock 45; Van de Velde 45; Verbist 45; 43 Thys 44; 44 Hermans 43;

Van den Bergh 43; Van den Eynde 43; 47 Bosmans 42; 48 Bertels 41; Mariën 41; Pauwels 41; Somers 41

Het zal wel niemand verwonderen dat de Peeters en Janssens de eerste twee plaatsen bezetten. Dat is niet anders dan in de meeste andere Vlaamse dorpen. Op de derde plaats vinden we echter Hellemans. En dat is wel een familienaam die typisch is voor deze streek. De naam Hellemans heeft twee mogelijke verklaringen. Hij verwijst enerzijds naar een dieper gelegen plaats of helling of naar een strijder anderzijds.

Een andere naam die veel aanleiding geeft tot grapjes is de familienaam Dom. Het kan inderdaad zijn dat die familienaam verwijst naar een domme, dwaze voorvader. Maar er is nog een andere verklaring, de naam kan ook verwijzen naar oordeel, wat dan wel het tegenovergestelde van de eerste verklaring inhoudt. Het moge een troost zijn voor de gemeentesecretaris.

De lijst vertoont weinig bokkensprongen en loopt vrij aardig gelijk met de omringende dorpen. Bovendien loopt de lijst ook vrij aardig gelijk met de verzameling doodsprentjes in de kring. Dat betekent meteen dat die namen erg honkvast zijn gebleken.

Zeldzame namen daarentegen hebben dan weer de neiging om uit te sterven.

Familienamen zijn een gegeerd studieobject. Over heel Vlaanderen zijn er mensen die op zoek gaan naar hun roots. Deze genealogen (<http://svvf.be>) willen zo diep mogelijk terug naar het verleden. Sommigen hopen zo ooit Karel de Grote tot hun familie te mogen rekenen. We willen de mensen met de familienaam De Koninck of De Prins toch waarschuwen voor overdreven optimisme. Hun namen verwijzen naar een functie in een of andere schuttersgilde en echt niet naar een koninklijke afstamming.

Paul Catteeuw